

İsrail'in Gazze'ye Saldırısını Türkiye Yahudileri Nasıl Görüyor?

Doç. Dr.

Eldar HASANOĞLU

Haziran '24

7 Ekim 2023'te Hamas Aksa Tufanı Operasyonu'nu başlatmıştır ve karşılığında İsrail'in Gazze'ye başlattığı saldırı günümüzde de devam etmektedir. İlk çatışmanın yaşanmasından bugüne kadar devam eden çatışmalar dokuz ayındadır. Bu bağlamda, Türkiye'de yaşayan Yahudilerin konuya bakışları merak konusudur.

Türkiye Yahudileri kendi Yahudi kimliklerini muhafaza etmelerinin yanı sıra Türkiye'ye entegre olmuş ve pek çok alanda ülkeye hatırı sayılır katkılarda bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra, inançları dolayısıyla İsrail ile gönül bağına sahip olmaları ve orada yaşayanlarla duygu birlikteliği kurmaları olağan görülebilir. Öte yandan, İsrail'in Gazze'ye havadan ve karadan yaptığı saldırılarda şiddetin dozunu kaçırmaması, küçük çocuklar ve hastalar gibi savaşa fiili katkısı olmayanları dahi hedef alması vs. savaş hukukunun hiçe sayıldığı bir tablo oluşturmuştur. Bu da Türkiye'de yöneticiler ve halkın baskın çoğunluğu tarafından İsrail'e ciddi tepki ve eleştirilerin ileri sürülmesine götürmüştür. Bu gergin atmosfer Türkiye Yahudileri için İsrail'e konu bağlamında desteklerini serbestçe dile getiremeyecekleri bir ortam yaratmış, bunun doğal neticesi olarak güvenlik dürtüsüyle bazı Yahudi fertlerce bilinçli bir suskunluk tercih edilmiştir. Sıradan insanların yanı sıra toplumu etkileme imkânına sahip olan aydın figürlerden bir kısmı görüşlerini açıklarken bazıları hiçbir görüş beyan etmemişlerdir. Bu suskunluk hali Türkiye kamuoyunda onların İsrail'in yaptıklarına zımnı

destek gösterdikleri gibi algılanmış, şayet içerisinde yaşadıkları Müslüman toplumun baskısından çekinmeselerdi aleni desteklerini ifade edecekleri şekilde yorumlanmıştır.

Genel olarak, Türkiye'deki Yahudi toplumunun homojen olmadığı ve farklı sınıflar nedeniyle farklı yaklaşımları benimseyen kişi ve gruplardan oluştuğu bilinmektedir. Bu çeşitlilik onların konuyla ilgili tutumlarına da yansımıştır. Konuya ilişkin bakışlar esasen üç grupta toplanabilir. Bazıları İsrail'i tamamen sahiplenerek Hamas saldırıyı başlattığı için İsrail'in tüm yaptıkları haklı görüp şiddetin devam etmesinden yana olurken diğer grup saldırı hususunda İsrail'i desteklerken

operasyonlar sırasında ölçüyü kaçırdığını ve haklı iken haksız konuma düştüğünü ifade etmektedir. Genel olarak barıştan yana olduğunu ifade eden üçüncü grup ise mevcut durumun sorumlusu olarak İsrail'i görmekte, barış ortamını engellediğini ve karşı tarafı şiddete ittiğini ileri sürerek İsrail'i eleştirmektedir.

Türkiye Yahudilerinde genel bir suskunluk hali hâkim olmakla birlikte, konuya bakışları hakkında bilgi edinmek için imkânlar yok değildir. Bu bağlamda herkesin kendisini ifade etme, kendi doğrularını paylaşma imkânına sahip olduğu bir mecra olan sosyal medya ilk akla gelen kaynaktır. Türkiye Yahudileri bazen açık bazen müstear isimlerle açtıkları hesaplardan görüşlerini dile getirmişlerdir. Bu paylaşımların içeriği çeşitli olup yukarıda bahsedilen gruplardan her birine

yerleştirilmeye müsait özellik taşımaktadır. Ayrıca, İstanbul merkezli Yahudi gazetesi Şalom ve internet platformu Avlaremos da konuyla ilgili bilgi sunacak mahiyettedir. Avlaremos antisemitizmle mücadele amacıyla Yahudilik ve Yahudiler hakkında gerçek bilgi vermediği bir yöntem olarak benimsediğini ifade eden ve esasen Yahudi gençler tarafından kurulsada aralarında Müslüman Türklerin de mevcut olduğu bir oluşumdur. Bu kaynaklardan toplanan bilgiler değerlendirilirken temelde beyan esas alınmakla birlikte belli ölçüde yorum ve varsayıma açık söylemlerin bulunduğu da göz ardı edilmemelidir.

Türkiye Yahudi Toplumu'nun sosyal medya hesabından 18 Ekim'de yaptığı açıklamada masum sivillerin her ne koşulda ve nerede olursa olsun -özellikle hastane, okul, huzurevi vs. hedef alınmalarını şiddetle reddettiklerini ve kınadıklarını, yaşam hakkını sona erdirmenin mazeret gösterilebilir bir yanı olmadığını, kalıcı barışın ve huzurun yerleşmesi için Türkiye'nin çabalarını desteklediklerini belirtmişlerdir. Ancak burada açık bir biçimde İsrail'in isminin geçmemesi bazı sosyal medya hesapları tarafından tepkiyle karşılanmış, bu paylaşımın samimiyetsiz olduğu ve açıklama ile kastedilenin İsrail'in Gazze'ye saldırısının mı yoksa Hamas'ın İsrail'e saldırısının anlaşılmasıdır vurgulanmıştır.

Aslında, Türkiye Yahudilerinin birkaç yüz yıllık tarihe malik dini mercii konumunda olan İstanbul Hahambaşılığı'nın İsrail'in sergilediği şiddete karşı pek yüksek ses çıkarmadıkları ve pasif durdukları söylenebilir. İsrail'in senelerdir Filistin genelinde mutata hale getirdiği katil ve şiddet ortamına son vermek için Yahudi din adamlarının İsraili yetkililere çağrıda bulunması ve bu doğrultuda fiili sonuçlar doğuracak girişimde bulunmalarının etkili sonuçlar doğurması umulurken barış ve huzur doğurtacak böyle bir girişime odaklanmamışlardır. Hıristiyan dünyasında Yahudilere yaşam hakkı tanınmazken Müslüman ve Türk Osmanlı toplumunda yüksek mevkilere gelebildikleri ve en ileri düzeyde huzur ortamının nimetlerinden faydalandıkları bilinmektedir. Bu yüzden, bu tarihi birikimin üzerine kurulmuş olan Türkiye Yahudileri din adamları kurumundan beklenen, Türkiye Müslüman toplumunun Filistin'deki din kardeşlerinin acılarından dolayı duydukları acıyı ve hassasiyetlerini paylaşmaları ve şiddetin durması için İsraili yetkililer nezdinde lobi faaliyetleri yapmaları veya onlar üzerinde STK'lar yardımıyla baskı oluşturmaktır.

Sosyal medyanın kamuoyunu yönlendirmedeki etkisi ve gücünden istifade etmek için bazı Yahudi hesaplar düzenli paylaşımlar yaparak bir nevi İsrail'in sesi olmaya çalışmaktadır. Bu düzenli paylaşımların etkisinde kalanlar çeşitli argümanlar ileri sürerek

Hamas'ı sorumlu tutmakta ve eleştirmektedir. Onlar tarafından dile getirilen ithamlar Hamas'ın saldırıyı başlattığı, kadınları ve çocukları canlı kalkan olarak kullandığı, hastane, okul ve benzeri kamu binalarını barınma ve mühimmat deposu olarak kullandığı ekseninde dönmektedir. Anlaşıldığı üzere, bu paylaşımlar aslında İsrail'in sivil şahısları ve yapıları bombalamasına gerekçe sunmayı hedeflemektedir.

Yine sosyal medyada Türkiye vatandaşı bazı Yahudi gençlerin İsrail ordusuna katılıp Gazze'ye saldırılarda fiili olarak görev yaptıklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu durum kamuoyuna yansırken vatandaşlıktan atılmaları talebiyle şiddetli tepkiye sebep olmuştur. Her ne kadar Türkiye'nin ilgili mercilerinden bu mekanizmanın çalıştırıldığına ilişkin şimdiye kadar medyaya yansıyan bir bilgidен bahsedilmese de, STK'ların yoğun baskısıyla İsrail ile tüm ticari ilişkileri kesme adımını atan iktidarın bu girişimde bulunabileceği imkânsız görülmemelidir. Ayrıca, Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Ceza Mahkemesinde yürüyen hukuksal süreçlerin devletlere evrensel yargı yetkisi kapsamında soykırım suçunu işleyenler için yargılama imkânı verdiği bilinmektedir. Bu bağlamda, Gazze'ye saldırıda görev alanlar hakkında sadece Türkiye'nin değil diğer ülkeler tarafından da soykırım suçuna katılmaları dolayısıyla yargısal süreçler devreye sokulabileceği düşünülebilir. Bu açıdan, mevcut süreçte İsrail'de askeri hizmetin

Türkiye Yahudileri açısından bazı sorumluluklar doğurması kolayca tahmin edilebilir.

ŞALOM GAZETESİ

Türkiye Yahudileri yayın organı olan Şalom Gazetesi de konuyla ilgili pek çok haber ve köşe yazısı yayınlamıştır. Genel olarak bu mecrada yer alan bilgilerin aktarımında daha temkinli bir üslup benimsenmeye çalışıldığı, bilgi aktarımında ve köşe yazılarında hiçbir tarafın direkt hedef alınmadığı gözlemlenmektedir. Yurtdışında yapılan protesto gösterilerini haberleştirilmiş, başta Türkiye olmak üzere uluslararası camiadan beklentilerin neler olduğunu aktarılmıştır. Gazetenin bilgi aktarımında objektif olma gayreti fark edilmekle birlikte, konuya yönelik yayınların toplamına bakılınca İsrail'e pozitif ayrımcılık yaptığı dikkat çekmektedir.

İsrail yetkilileri ile röportajlar yaparak kamuoyuna onların bakışını duyurması, uluslararası camianın konuyla ilgili değerlendirmelerini anlatırken gazetenin İsrail'e yönelik destekleri öne çıkarması bu kanaati desteklemektedir. Nitekim İsrail'in Gazze'de sivil ayrımı yapmadan uyguladığı şiddete karşı dünyanın her yerinden protestolar yükselirken ve Uluslararası Adalet Divanı'nda soykırım suçlamasıyla yargı süreci başlatılmışken Şalom gazetesinin yayınlarında İsrail ve Hamas cenahının görüşlerini yazarak her iki tarafın birbirinden taleplerinin ne olduğunu aktarması ve her iki cenahın eksiklerini ve yapması gerekenleri

vurgulaması, nitekim İsrail ve Filistin arasında geçmişte yaşananlar hakkında da bilgi vererek konunun günün meselesi olmadığı ve tarihi geçmişiyle birlikte ele alınması gerektiğinden yana olduğunu zımnen ifade etmesi gibi örnekler kimilerine göre gazetenin konuya akliselimle baktığı şeklinde algılanırken kimilerine göre de İsrail yanlısı mevkiine ve İsrail'in sesi olup bu perspektiften konuya bakışı kamuoyu ile paylaşma yaklaşımına yorumlanmıştır.

Gazetenin Türkiye'de antisemitizmin yükselişinden duyduğu endişeyi dile getirmesi dikkat çekmekle birlikte, 7 Ekim'den sonraki süreçte Türkiye'de halk tarafından Yahudilere karşı fiili saldırı vs. hiçbir örneğin yaşanmadığı göz önüne alındığında, bu bilginin gerçeği tam yansıtmadığı ifade edilmelidir. Bu açıdan, gazetenin bu

doğrultudaki yorumlarının sadece kendi kitlesini korku ve kaygıya itmeye yaradığı söylenebilir. Her ne kadar toplumda İsrail'e karşı tepki olsa da, Türkiye Yahudilerinin yayın organı olarak Şalom Gazetesi'nin ülkede Yahudilere yönelik adli bir vakanın yaşanmadığını, ilgili mercilerin ciddi kontrolü neticesinde toplumun radikal kesimlerinden olası girişimlere fırsat verilmediğini duyurarak takdir etmesi kendi tabanını rahatlatacaktır. Bu, dünyaya Türkiye lehine pozitif bir mesaj olurken kendileri açısından da iyi bir kadirşinaslık örneği olacaktır.

AVLAREMOZ

Türkiye Yahudileri içerisinde İsrail'in yaptıklarını soykırım diyerek eleştirenler varlığı da göz ardı edilmemelidir. Bu gruba dâhil olanlar sadece kendi görüşlerini sergilemekle kalmamış, belki de kendi eleştirilerine yönelik cemaatleri içerisinde tepki oluşmasını engelleme motivasyonu İsrail'in Gazze'de yaptıklarına ilişkin dünyada özellikle Yahudiler tarafından ileri sürülen eleştirileri kamuoyuyla paylaşarak Türkiye gündemine sokmuşlardır. Bunların yanı sıra, baştan itibaren bu iki gruba dâhil olmayan ve hiçbir görüş beyan etmeyip sessizliğini sürdüren kesim de mevcuttur.

Bu bağlamda, Avlaremoz sitesinde yer alan bilgiler esas itibarıyla İsrail'i itham etmektedir. 1 Nisan 2024'te dokuz kişilik bir ekibin hazırladığı "7 Ekim ve sonrasına dair Türkiyeli Yahudiler Anlatıyor" başlığı altında

hacimli bir yazı dizisi yayınlamıştır. Röportaj ve yorumlardan oluşan bu yazı dizisi vasıtasıyla Türkiye Yahudilerinin konuya yaklaşımlarının çeşitli olduğunun duyurulmasını amaçladıklarını, öte yandan kasıtlı veya kasıtsız yanlış bilgilerle Türkiye'de antisemitizmi yükseltenlerin olmasından endişeli olduklarını beyan etmişlerdir. Bununla birlikte Avlaremoz konuyla ilgili esas sorumlunun İsrail olduğunu ifade etmiştir. Hem kendi yazarlarının yazıları ve söyleşileriyle hem yurtdışındaki benzer görüşten yazarların yazılarını tercüme ederek Gazze'de İsrail'in soykırım uyguladığını, bunun bir an önce bitmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Aksa Tufanı'nın başlamasından bir ay sonra Brown Üniversitesi'ndeki Yahudi öğrenciler tarafından yayınlanan açık mektubu tercüme edip Kasım 2023'te yayınlamakla Avlaremoz, İsrail ve Siyonizm karşıtı Yahudi grupların görüşlerini duyurmaya çalışmıştır. Bu mektup İsrail Devleti'nin neo-faşist ve apartheid rejim olduğunu, Yahudi dini değerlerine uygun olmadığı gibi Yahudi ulusunun çıkarlarına zarar verdiğini, yaptıklarıyla dünyada antisemitizm dalgasını yükselttiğini, yaptıklarını maskeleyerek için Holokost'u kullandığını ifade eder. Saldırıyı başlatan Hamas'ın korkunç şiddet eylemlerine imza attığını kabul ettiklerini ifade etmekle birlikte buradaki asıl sorumlunun İsrail olduğunu, Gazze'yi açık hava hapisanesine çevirdiğini ve şiddeti işgal politikasının bir ögesi olarak uyguladığını, yapılanların Yahudileri temsil etmediğini belirtir.

29 Mayıs 2024'te yayınladıkları açık mektupta Avlaremoz ekibi İsrail'i kınadıklarını, bir an önce operasyonları durdurmasını, rehin alınanların geri getirilmesinin barışçıl yollarla sağlanmasını, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Adalet Divanı tarafından alınan kararları uygulayarak İsraili yetkililerin hesap vermesini sağlamak üzere uluslararası toplumun harekete geçmeye davet ettiklerini, kendilerini eleştirenlerin söylemlerine itibar etmeden İsrail'in uyguladığı soykırıma karşı olacaklarını ifade etmişlerdir.